

НАЗИВИ УМЕТНИКА – СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ У СРПСКОМ, РУСКОМ И БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ

Вяра Ал. Найденова¹

РЕЗЮМЕ

В статията е направен опит да се подчертае спецификата на термините, които обозначават имената на художника в състава на неговите творения (в областта на живописата, скулптурата, приложните изкуства, сравнителните изкуства и др.) в руския, българския и сръбски езици. Следват някои прилики и разлики между подобни произведения на тези словенски езици, отнасящи се до най-честите и продуктивни средства за създаване (най-вече суфикси). Разматрени корпус терминологије је разврстан и класификуван по семантичким групама у зависности од врсте, правца, технике, значаја уметности и пратећих делатности и тако даље. Назначени су језици из којих етимолошки потичу називи уметника у наведеним истраживаним словенским језицима, као и најчешћи начини обликовања оваквих термина (суфиксацијом и деривацијом, од једне речи или изразом, комбинацијом речи).

КЉУЧНЕ РЕЧИ: творба речи, називи уметника, руски, српски, бугарски

NAME THE ARTIST – SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN SERBIAN, RUSSIAN AND BULGARIAN LANGUAGES

ABSTRACT

In the article, an attempt has been made to highlight the specificity of terms that denote the artist's names in the composition of his creations (in the fields of painting, sculpture, applied arts, comparative arts, etc.) in the Russian, Bulgarian and Serbian languages. The following are some similarities and differences between similar works in these Slovenian languages, referring to the most frequent and productive means of creation (mostly suffixes). The considered corpus of terminology is sorted and classified by semantic groups depending on type, direction, technique, the meaning of art and traditional activities, and so on. The languages from which the names of the artist etymologically originate in the researched Slovenian languages are indicated, as well as the most common ways of shaping such terms (suffixation and derivation, from single words or expressions, combinations of words).

KEY WORDS: works of speech, names of the artist, Russian, Serbian, Bulgarian

¹ Вяра Ал. Найденова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ (България), Филологически факултет, Катедра „Славистика“, e-mail: najvy@uni-plovdiv.bg / najvy@abv.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Изобразителното изкуство е област с голям принос към световната културна съкровищница. Интересен предмет на изследване за лингвистите би представлявал терминологичният апарат, характерен за тази сфера, обозначаващ самите автори, творци и помощници при създаването и популяризирането на изобразително изкуство и съпровождащите го дейности.

СЕМАНТИКА

Без да претендира за изчерпателност, настоящото изследване е базирано на корпус термини от изобразителното изкуство, съставен от Ив. Атанасова (2013), ексцерпиран от руски и български източници (тълковни речници, речници на чуждите думи, специализирана научна и научно-популярна литература), на фона на подобни понятия в сръбския език (СЕ). Названията на лица според характера на творческия им труд в областта на изобразителното изкуство тук се трактуват по-широко. Разглеждат се не само наименования на същинските хора на изкуството според жанра, стила и техниката на създаване на произведенията – художници, ваятели, графици, приложници и т.н., а са включени и названия на лица, които не се занимават пряко с творческа дейност, но са ангажирани в тази област с помощни функции, както и названия на дейци от сферата на културата, предимно с качествена оценка.

Семантично тези термини могат да се обособят в няколко групи по критерии като жанр, техника, художествено направление и т.н. Така се оформят следните тематични цялости (по Атанасова 1999):

1. Названия на художници съобразно вида, жанра, разновидностите на изобразителното изкуство: РЕ (руски език): *баталист, график, пейзажист, плакатист, фрескист*; БЕ (български език): *живописец, илюстратор, маринист, портретист, скулптор*; СЕ: *графичар, пейзажиста, фрескописац, сликар, илюстратор, маринац, портретиста, вајар (кипар)*.
2. Названия на художници според техниката на изпълнение на художествените произведения: РЕ: *гравировщик, ксилограф, литоглиф, офортист, позолотчик*; БЕ: *гравьор, литоглипт, ксилограф, офортист, пирограф*; СЕ: *гравер, ксилограф, литоглипта*.
Термините могат смислово да съдържат и значение, съдържащо информация относно вида, жанра, разновидността на изобразителното изкуство и относно техниката на изпълнение на творбата: РЕ: *акварелист, лепицик, мозаист, чеканицик, енкауст*; БЕ: *акварелист, литограф, майстор на фреската, пастелист, рисувач*; СЕ: *акварелиста, вајар, мозаичар, енкауст*. Например акварелистът е както художник, владеещ техниките на рисуване с акварелни бои, така и този, който работи в областта на акварелната живопис.
3. Названия на лица, занимаващи се с художествени занаяти и приложни изкуства, създаващи предмети с художествена стойност, използвани в ежедневието: РЕ: *вышивальщица, гончар, золотарь, ковровщик, кружевница*; БЕ: *грънчар, златар, килимарка, куюмджия (от тур. златар), плетачка на дантели, марангоз (от гр. дърводелец, дърворезбар)*; СЕ: *везиља, грнчар, златар, ћилимовац, чипкарица, кујунџија*.

4. Названия на художници според припадноста или учествоста им към некое направление в изкуството, течение, група, школа или по подражанието на определен стил: РЕ: *импресионист, передвижник, символист, сюрреалист, футурист*; БЕ: *декадент, кватрочентист, (нео)реалист, романтик, формалист, символист, сюрреалист, наивист*; СЕ: *импресиониста, симболиста, надреалиста, футуриста, декадент, кватрочентиста, неореалиста, романтичар, формалиста, наивиста*.
5. Названия на лица, изработващи художествени произведения или копията им по модели, изпълнени от художници: РЕ: *копист, каменотес, мраморщик, цинкограф*; БЕ: *имитатор, каменоделец, копист, модельор, цинкограф*; СЕ: *клесар, мермер, цинкограф, имитатор, моделар*.
6. Названия във врска със способностите, таланта, опита, известността и признанието на хората на изкуството (социолингвистична проекция на ролята им): РЕ: *заслуженный деятель искусств, классик, лауреат, маляр, неизвестный художник*; БЕ: *даровит художник, млад художник, народен художник, професионалист, практик, самоук, самодеец*; СЕ: *заслужни уметник, класик, лауреат, народни уметник, професионалац, практичар*.
7. Названия на лица, които не се занимават прямо със създаването на художествени произведения, но са от същата сфера и съдействат на авторите в тяхната творческа дейност: РЕ: *заказчик, искусствовед, коллекционер, меценат, натурщик, критик*; БЕ: *аранжор, естет, искусствовед, инвеститор, критик, меценат, модел*; СЕ: *историчар уметности, колекционар, филантроп, критичар, аранжер, естет, инвеститор*.
8. Названия на хора на изкуството според начина на създаване на творбите или на такива, изпълняващи спомагателни дейности в изкуството: РЕ: *колорист, плагиат, свободный художник, экспериментатор*; БЕ: *деталист, экспериментатор, илюминатор, колорист, куратор, плагиат*; СЕ: *колориста, плагијат, слободни уметник, експериментатор, детаљиста, осветљивач*.
9. Обобщени наименования на хора на творческият труд изобщо, не само в изобразителното изкуство: РЕ: *автор, мастер, творец, художник, экспонент*; БЕ: *автор, майстор, творец, художник, художничка, художествено-изпълнителски кадри*; СЕ: *аутор, мајстор, стваралац, уметник, излагач, креатор*.

Най-многобројната група съдържа названията на художници съобразно вида, жанра, разновидноста на изобразителното изкуство. Значително количество термини составят групата, означаваша хора на изкуството според припадноста към определен стил, направление в изкуството или школа. Тези изводи важат и за трите разглеждани славянски езици.

ПРОИЗХОД НА ЗАЕТИТЕ ТЕРМИНИ ЗА ДЕЙЦИТЕ НА ИЗКУСТВОТО (ПО ЕЗИЦИ, ОТ КОИТО СА НАВЛЕЗЛИ)

Голема част от изследвания корпус термини за назовавање на лица според характера на творческиот им труд в сферата на изобразителното изкуство са заемки

от други езици – както термини, взети в готов вид, така и термини, възникнали на местна почва, но от корени чуждици. Ето примери в това отношение:

- термини, заимствани от френски език (някои от тях във френския пък са от латински и старогръцки): РЕ: *баталист, витражист, кубист, сезаннист, дадаист, наивист, пуанталист*; БЕ: *пирोगраф, портретист, формалист, шаржист, карикатурист*; СЕ: *кубиста, сезанниста, поинтист, портретиста, формалиста, карикатуриста* (Попович 2005).
- термини, заимствани от латински език: РЕ: *классик, лауреат, мастер, реставратор, скулптор, экспонент*; БЕ: *анималист, декоратор, класик, скулптор, реставратор*; СЕ: *класичар, лауреат, мајстор, рестауратор, анималиста, декоратер, класициста*.
- термини, заимствани от гръцки език: РЕ: *зограф, калиграф, керамист, критик, талант, сатирик*; БЕ: *иконограф, марангоз, ксилограф, монограмист, фотограф, сатирик*; СЕ: *калиграф, керамичар, критичар, таленат, иконописац, ксилограф, монограмиста, фотограф, сатиричар*.
- термини, заимствани през немски език (а в немски проникнали предимно от латински и старогръцки корени): РЕ: *проектант, стилизатор, цинкограф, шрифтовик*; БЕ: *детайлист, експериментатор, имитатор, стилизатор, технолог*; СЕ: *цинкограф, детаљиста, експериментатор, имитатор, стилиста, технолог*.
- термини, заимствани от английски език (някои корени са от лат. или ст. гр.): РЕ: *дизайнер, прерафаелист, юморист/ка, поп-арт*; БЕ: *дизайнер, дизайнерка, прерафаелит, хуморист, поп арт*; СЕ: *дизајнер, прерафаелист, хумориста*.
- термини, заимствани от италиански език: РЕ: *кватрочентист, маринист, фрескист*; БЕ: *кватрочентист, маринист(ка), фрескист*; СЕ: *кватрочентиста, мариниста, фрескоист*.
- термини, заимствани от други езици: РЕ: *ювелир* (от холандски), *автор, авторша* (от полски); БЕ: *килимар, куюмджия* (от персийски през турски); СЕ: *јувелир, аутор, ћилимар, кујунџија*.
- български термини, заемки от руски език като език посредник: *автор, литоглифт, меценат, передвижник, практик, проектант, професионалист, символист*.

Част от заимстваните термини са попаднали в руската или българската терминология на изобразителното изкуство чрез посредничеството на един или няколко други езика. Така например: РЕ: *коллекционер, илюстратор, колорист, плакатист, професионал, футурист* / БЕ: *илюстратор, колекционер, натуралист, примитивист* / СЕ: *колекионар, колориста, плакатиста, професионалац, футуриста, илюстратор, природњак, примитивац* са заемки от латински през френски, някъде доадаптирани чрез славянски словообразователен елемент, най-вече за номина агентис или за оформяне на значение женски род; БЕ: *естет(ка), калиграф(ка)* – от гръцки през френски; *плакатист, стилизатор, детайлист, плакатист, стилизатор* – от френски през немски, РЕ: *мозаист, мозаичист* / БЕ: *акварелист, мозаист* / СЕ: *акварелиста, мозаичар* – от италиански през френски; РЕ: *автор* / БЕ: *автор* / СЕ: *аутор* – от латински през полски и руски; БЕ: *литоглиф, символист* – от гръцки през руски;

РЕ: *технолог, цинкограф* – от гръцки през немски; РЕ: *експериментатор, иммитатор, футурист* / БЕ: *експериментатор, имитатор, футурист* – от латински през немски; БЕ: *деталист, стилизатор* – от френски през немски; БЕ / СЕ: *килимар, куюмџия* – от персийски през турски и др.

Количествено се отчита, че заемките от френски език в тази сфера са най-многобройни, за което обосновката е екстралингвистична (културно-историческа), свързана с ролята на Франция (и Италия) при възникването и разпространението на различни художествени направления, стилове и школи и ярко изјавени творчески личности.

СЛОВОСЪЧЕТАНИЯ

Наименованията на лица според характера на творческия им труд в изобразителното изкуство представляват както термини от една дума, така и терминологични изрази (словосъчетания).

Най-продуктивният начин за образуване на термини от една дума за обозначаване на лица според характера на творческия им труд е морфологичното словообразуване, чрез суфиксация и чрез деривация.

А. Суфиксация:

Най-фреквентни са следните суфикси:

1. Суфикси за назоваване на лица от мъжки пол с творчески професии:

Суфикс **-ист** за РЕ и БЕ / за СЕ: **-ист/а/**: РЕ: *анималист, баталист, жанрист, монументалист*; БЕ: *акварелист, карикатурист, натуралист, копист*; СЕ: *плакати́ста, импресиони́ста, кубиста*.

По наши наблюдения най-продуктивният суфикс за назоваване на лица от мъжки пол в областта на изобразителното изкуство е: **-ист**, а в СЕ вариантът **-иста** е дори по-фреквентен (Чорич 2008: 68-91). Ст. Георгиев (1991: 142) смята, че суфиксът **-ист** за лица от мъжки пол в български е „заимстван от френски език и се присъединява към чужди основи на съществителните имена. Лексеми със суфикс **-ист** най-често се срещат в готов вид, и затова не е задължително да се открояват в тях“. В. Н. Сергеев отбелязва, че в РЕ повечето термини относно изобразителното изкуство със суфикс **-ист** са от гръцко-латински корен и затова е много трудно да се направи разлика между калкирането и заемането (Сергеев 1964: 15). Що се отнася до сръбския език, предполага се, че по-фреквентният вариант **-иста** редом с **-ист** е по произход от латински през италиански: *кописта, кубиста, импресиониста* и т.н. Б. Чорич (2008: 79-81) твърди, че думите, образувани с форманта **-ист** и **-иста** (дублетни форманти), са предимно десубстантиви, получили формата си според обекта, спрямо който действат. Дериватите от тази значима група в СЕ обозначават лица и са мотивирани от абстрактни названия за учения, идеи, доктрини, направления, движения, концепции и теории, включително и конкретно от сферата на изкуството, като: *симболист/а/, дадаист/а/, експресионист/а/, импресионист/а/, класицист/а/, конструктивист/а/, кубист/а/, манирист/а/, модернист/а/, надреалист/а/, наивист/а/, натуралист/а/, сецесионист/а/, традиционалист/а/*,

фовист/а/, формалист/а/, футурист/а/ и т.н. Според същия автор (2008: 81) вариантите на форманта **-ист/-иста** в СЕ участва и в образуването на термини с основно значение специалист по онова, което е назовано чрез словообразователната основа. **Ренесансист/а/** е пример от изкуство(знание)то, но с тази семантика преобладават термините от музиката и изпълнителското изкуство, главно за свирещи на определен инструмент: **басист/а/**, **виолинист/а/**, **челист/а/**, **гитарист/а/**, **клавирист/а/**, **кларинетист/а/**, **тромбонист/а/**, **флаутист/а/** и много други, както и названия на оператори на определени уреди, машини и оръжия: **багерист/а/**, **моторист/а/**, **телефонист/а/**, **скенерист/а/**, **снайперист/а/** и т.н. Особено подробно Чорич изброява и други тематико-семантични групи съществителни, образувани с **-ист/а/**. Сред тях примерите, свързани с разглежданата тук тема, са: **акварелист/а/**, **копист/а/**, **минијатурист/а/**, **пейзажист/а/**, **плакетист/а/**, **портретист/а/** и др. (2008: 84).

Суфикс **-щик, -лъщик**: само в РЕ: **гравировщик**, **ковровщик**, **мраморщик**, **чеканщик**; **гравировальщик**, **рисовальщик**.

Суфикс **-тор, (-атор, -ор/-ер)**: РЕ: **декоратор**, **иллюстратор**, **инкрустатор**, **экспериментатор**; БЕ: **илюминатор**, **илюстратор**, **инвеститор**, **стилизатор**; СЕ: **декоратер**, **илустратор**, **енкрустатор**, **експериментатор** (Киршова 1994: 265-277).

Суфикс **-ик/-ник**: РЕ: **график**, **критик**, **передвижник**, **прикладник**; БЕ: **график**, **керамик**, **класик**, **практик**, **приложник**, но в СЕ се предпочита в аналогичните названия друг суфикс: **-чар/-ар**: **графичар**, **критичар**, **керамичар**, **практичар**.

Суфикс **-ент**: РЕ: **декадент**, **экспонент**; БЕ: **декадент**.

Суфикс **-ер, (-иер, -ер)**; БЕ: **-ьор**: РЕ: **дизайнер**, **колекционер**, **гравёр**; БЕ: **бижутер**, **колекционер**, **медалиер**, **аранжёр**; в СЕ се отчитат още варианти: **дизајнер**, **колекционер**, **гравер**, **медаље**, **аранжер**.

Суфикс **-ар** в РЕ и БЕ **/-арь** само в РЕ: **гончар**, **золотарь**; БЕ: **грънчар**, **златар**, **килимар**.

Суфикси **-ач, -ат, -ант, -тель** (БЕ: **-тел**, СЕ: **-тељ**).

Някои суфикси са само в руски: суфикс **-чик**: РЕ: **заказчик**, **плакатчик**, **позолотчик**, **резчик**; суфикс **-щик/-лъщик**.

Суфиксите, които представляват заемка от турския поради продължителния плътен контакт с него, са налични само в словообразователния инвентар на южнославянските езици, но не и в РЕ, като например суфиксът с идентично звучене и произход – в БЕ: **-джия/-чия** / в СЕ: **-џија/-чија**.

По наши наблюдения най-продуктивният суфикс за назоваване на лица от мъжки пол в областта на изобразителното изкуство е **-ист** (във всеки от разглежданите езици и при отчитане на спецификите в СЕ, където е с дублет **-иста**), а други от представените суфикси, като: **-ат, -ант, -ент, -тель** (БЕ: **-тел**, СЕ: **-тељ**) се срещат в отделни термини. Суфиксите **-чик, -щик, -лъщик** присъстват изключително и само в руските термини, докато пък суфиксите **-ач** в БЕ и СЕ, както и **-джия** в БЕ / **-џија** СЕ с варианти **-чия** БЕ / **-чија** в СЕ са характерни за българския и сръбския терминологичен апарат на изобразителното изкуството; в **моделчик** в БЕ суфиксът **-чик** е възприет от руски (Манолова 1984: 36).

2. Суфикси, сигнализирачки за женски род во назвањата на дејатели во изкуството, извршуваачи спомагателни дејности:
 - а) **-ка** (**-истка**, **-ичка**, **-ачка**, **-ерка**, **-горка**, **-антка**): РЕ: *акварелистка, декораторка, медальерка, професионалка, силуетистка*; БЕ: *графичка, дизайнерка, проектантка, резбарка, рисувачка*.
 - б) **-ицица**, **-лџицица**, **-чицица**: РЕ: *ковровицица, натурицица; вышивальщица, рисовальщица; резчица*.
 - в) **-ица**, **-ница**: РЕ: *кружевница, художница*.
 - г) **-ша**: РЕ: *авторша, скулпторша*.

По наши набљуденија нај-продуктивниот и единствен за бугарската терминологија суфикс за означување на лица од женски пол во областа на изобразителното изкуство е суфиксот **-ка** (сѝщо и во СЕ), добавен кѝм термин, образуван сѝс суфикс, означуваа лице од мѝжки пол со творческо-художествена професија: **-ист/ка**, **-ич/ка**, **-ач/ка**, **-ер/ка**, **-т/ор/ка**, **-ант/ка**). Останалите суфикси: **-ицица**, **-лџицица**, **-ша** са карактерни само за руската терминологија, а **-ица** / **-ница** евентуално можат да се среќнат и во СЕ.

Б. Деривација

Чрез композиција се установава корпус на руски и на бугарски език од по околу 150 назвања на лица со творчески професии во изобразителното изкуство.

1. Сложни термини самостојателна дума: а) без сѝединителна гласна: РЕ: *киноплакатист*; БЕ: *дѝрворезбар, киноплакатист*; б) со интернационален компонент: *автопортретист*.
2. Сложни термини сѝс свѝрзан опорен компонент интернационализѝм: РЕ: *изограф, ксилограф, литограф, фотограф*; БЕ: *изограф, иконограф, ксилограф, литограф, пирогграф, технолог, фотограф(ка), плакатист(ка), цинкограф*.
Од термина *литограф* во РЕ чрез суфиксација (добавяне на суфикс **-ицик**) е образуван терминѝт *литографицик*.
3. Сложни термини со опорен компонент, сѝдѝржащ глаголна основа:
 - а) сѝс сѝединителна гласна: РЕ: *каменотес, камнерез*; БЕ: *каменоделец*.
 - б) без сѝединителна гласна: РЕ: *искуствовед*; БЕ: *изкуствовед*.

Морфемите **-вед** и **-рез** представляваат суфиксоиди од типа радикасоиди (термин на Аврамова 2004), т. е. морфемии со карактер на корени, коиго се употребуваат вѝв функцијата на суфикси. Те заемаат втора позиција во думата (Тихонов 1985: 24).

- Сложносуфиксални термини:
- со опорен компонент, сѝдѝржащ глаголна основа: суфиксите **-еи** во РЕ / **-аи** во СЕ за лица од мѝжки пол и **-ка** во РЕ, БЕ, СЕ / **-ица** во СЕ и РЕ за лица од женски пол:
- сѝс сѝединителна гласна: РЕ: *стенописец*; БЕ: *буквописец, иконописец, каменоделец, образописец, самодеец, самодейка, стенописец*;
- без сѝединителна гласна: РЕ: *живописец*; БЕ: *живописец, изкуствовед(ка)*.

Морфемите **-вед**, **-пис** и **-тел(ѝ)** представляваат суфиксоиди.

Сложните термини, образувани от две самостоятелни съществителни, се оформят чрез дефис и в руския, и в българския език: РЕ: *мастер-ковровщик, мастер-позолотчик, художник-станковист, художница-рисовальщица*; БЕ: *майстор-резбар, художник-моделер, художник-пейзажист, художник-декоратор*.

Лексемите от тази група представят най-продуктивния модел за образуване на сложни термини за назоваване на лица според характера на творческия им труд в изобразителното изкуство. Това е начин на словообразуване на термини, при който първият компонент е изразен с дума с родово значение – *художник, мастер*, а вторият компонент обозначава родово понятие – конкретно според спецификата на творческата дейност.

Словосъчетанията включват неголямо количество термини от разглежданата област. Структурно се установяват няколко модела при формиране на подобни термини (Атанасова 1999: 35-36):

- компонентни терминологически словосъчетания: прилагателно + съществително: РЕ: *батальный живописец, самодеятельный художник*, БЕ: *художничка, самодееен художник, художествен критик, художественно-испълнителски кадри*.
- словосъчетания от атрибутивен тип с опорни компоненти най-често съществителни имена: РЕ: *художник, художница* / БЕ: *художник/художничка*.
- съществително + предлог + съществително: РЕ: *резчик + предлог: резчик по камню, резчик по кости*; БЕ: *майстор на резбата (но и майстор-резбар)*.

2. Поликомпонентни (с три или повече компонента) терминологични словосъчетания по модела съществително + предлог + прилагателно + съществително: б. *майстор на кован метал, майстор на тъкани килими, художник на свободна практика, художничка на свободна практика*. Подобен модел е отворен, защото могат да съществуват още и най-разнообразни вариации. Открити са отделни примери и на други модели на терминологически словосъчетания, съставени от три или повече компонента: прилагателно + съществително + съществително, в РЕ: *заслуженный деятель искусств*. Други възможни формули са: прилагателно + съществително в род. падеж + съществително: РЕ: *каменных дел мастер*; прилагателно + съюз + прилагателно + съществително (цялата група думи е в род. падеж) + съществително: в РЕ: *золотых и серебряных дел мастер* и пр.

Корпусът от терминологични лексеми на творци и деятели на изобразителното и приложните изкуства, след като бе анализиран и систематизиран, дава възможност за определени заключения:

1. Количествено е почти равностойно присъствието на термини или корени (радиксоиди), заимствани от други езици, най-вече от френски с латински и старогръцки оригинал в областта на „чистото“ изкуство, както и от славянски корени при названията от приложното изкуство и съпровождащите дейности.
2. Най-продуктивният начин на образуване на еднословни термини е морфологическото словообразуване, представен чрез две свои разновидности – с помощта на суфикси (за всеки от разглежданите езици със своя специфика, честотност и вариантност) и чрез композиция.

3. Най-фреквентниот суфикс за именување на лица од мажски пол во разглежданата тематична област и за трите изследвани славјански езици за руски и бугарски е: **-ист**, во србски со дублетните варијанти **-ист/а/**. Суфикси со слаба продуктивност, како: **-ат**, **-ант**, **-ент**, **-тель** (во БЕ: **-тел**, СЕ: **-тељ**), БЕ: **-дџија/-чија** / СЕ: **-џија/-чија** се среќаат сравнително рядко именито во областа на изкуството, не се комбинираат со преобладаващите основи од френски, латински и т.н. Суфиксите **-чик**, **-џик/-љџик** се карактерни за руските термини и почти изобшто не се регистрираат во бугарската и србската словообразователна система. За разлика од тоа пџк суфиксите **-ач**, **-дџија**, **-чија** во БЕ / СЕ: **-џија/-чија** са изцяло и само во инвентара на разглежаните јужнославјански езици – по исторически и социолингвистични причини (Чорич 2008: 62-67), а конкретно во разглежданата тематична сфера означават нај-вече занаятџии и мајстори на приложните изкуства. Односно именувањето на лица од женски пол, занимаващи се со творечески труд во областа на изобразителното изкуство, како и во вџа всякакви други тематични области, доминираџиот суфикс е **-ка**, а во србски освен **-ка** може да се среќне и **-ица** (и во руски, но рядко и во други вариации). Забележаните суфикси **-џица**, **-љџица**, **-ша** са карактерни единствено за руската терминологија. Понякога и мотивираџата основа, и словообразователниот формант са од чужд (но не и од един и сџии) произход.
4. Композиџијата како начин на словообразовување предполага пџрвиот компонент да е со родово значење (*художник*, *мастер*, *скулптор*), а вториот компонент конкретизира чрезовидово понятие спецификата на самата твореческа дейност. Во рускиот има нај-голямо количествено изобилие од подобни термини, което е обосновано екстралингвистично.

ЗАКЛУЧЕНИЕ

Како цяло междо руските и бугарските термини од изобразителното изкуство за лица сообразно карактера на твореческиот им труд не се констатираат сџществени разлики. Сџиот извод важи за сходствата междо бугарскиот и србскиот език – и како преобладавање на заемки од европејските езици, и при наличието на корени и суфикси од грџчки и турски (това е нај-вече во термините односно приложните изкуства и занаятите).

ЛИТЕРАТУРА

1. Аврамова 2003: Цв. Аврамова, *Словообразователни тенденции при сџществителните имена во бугарскиот и чешкиот език во крајот на XX век*, Софија: Херон Прес.
2. Атанасова 1999: Ив. Атанасова, Наименования лиц по карактеру твореческогo труда во области изобразителногo искусства. *Русскиот јазик и руската литература во современом обществе, Сборник докладов Юбилејној научной конференции 16-18.X.1998*. Шуменски универзитет. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 29-37.
3. Атанасова 2013: Ив. Атанасова. *Един модел на електронен двуезичен терминологичен речник*. Софија.
4. Георгиев 1991: Ст. Георгиев. *Бугарска морфологија*, В. Търново.

5. ЕИИБ 1980-1987: *Енциклопедия на изобразителните изкуства в България*. Т. I-II, София: БАН.
6. Киршова 1994: М. Киршва. Називи за лица и оруђе са суфиксом -атор у српском језику у поређењу са руским. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. XXXVII. Нови Сад, 265-277.
7. Клайн 2003: Ив. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*. Други део, Суфиксација и конверзија (Прилози граматички српског језика II), Београд.
8. КРТИИ 1970: *Кратък речник на термините в изобразителното изкуство*. София: Български художник.
9. КСТИИ 1965: *Краткий словарь терминов изобразительного искусства*. Москва: Советский художник.
10. Манолова 1984: Л. Манолова, *Българска терминологија*. София: Народна просвета.
11. Попович 2005: М. Поповић, *Reči francuskog porekla u srpskom jeziku*, Beograd.
12. Радич 1998: Пр. Радић, Суфикс -чија/-ција у српском кижевном језику (стилско-семантички аспект). *Наш језик* XXXII, св. 3-4, Београд, 179-191.
13. Радич 2001: Пр. Радић, *Турски суфикси у српском језику*, Београд.
14. РЧДБЕ 1982: *Речник на чуждите думи в българския език*. София: БАН.
15. Сергеев 1964: В. Н. Сергеев, *Термины изобразительного искусства в русском языке XIX-XX вв. (Термины изобразительного искусства и примыкающая к ним лексика)*, АКД.
16. СИН 1984: *Словарь иностранных слов*. Москва: Русский язык.
17. СРСБКЕ 1999: *Словообразователен речник на съвременния български книжовен език, а-я*. Ред. Й. Пенчев, София: Българска академия на науките, Институт за български език.
18. Тихонов 1985: А. Н. Тихонов, *Словообразовательный словарь русского языка*. Москва: Русский язык.
19. Чорич 2000: Б. Ђорић, Суфикс -ист/а/ у српском стандардном језику, *Наш језик* XXXIII / 3-4, Београд, 211-234.
20. Чорич 2008: Б. Ђорић, *Творба именица у српском језику*. Београд: Чигоја штампа.
21. Улукханов 1977: И. С. Улукханов, *Словообразовательная семантика в русском языке*, Москва.
22. ЭСХЮ 1983: *Энциклопедический словарь юного художника для старшего и школьного возраста*. Москва.